
Pokret obnove Kristove crkve

(Campbell - Stone Restoration Movement)

MLADEN JOVANOVIĆ

Biblijski institut, Kušlanova 21, Zagreb
mladen.jovanovic@zg.t-com.hr

UDK 27:286
Stručni članak
Primljeno: 27. 3. 2007.
Prihvaćeno: 18. 4. 2007.

Sažetak *Obnova crkve Isusa Krista stalna je potreba i činjenica. Crkva je živa i sve živo traži stalno obnavljanje. Pokret obnove (Restoration Movement) nije pokret kratkog daha. Nastao krajem XVIII. st. proizveo je veliki broj crkava diljem svijeta koje teže povratku izvornom novozavjetnom kršćanstvu. Koliko je Pokret obnove poznat našem podneblju i kakva su mu nastojanja, uspjesi i opravdanost, tema je ovoga članka.*

Uvod

Pokret obnove Kristove Crkve postoji otkad je Crkva Isusa Krista utemeljena na blagdan Pedesetnice u Jeruzalemu. Nakon silaska Duha Svetoga na apostole (Dj 2,3) i nadahnutog govora apostola Petra mnoštvu (Dj 2,14-36), Crkvi su se pridružili mnogi spašeni (Dj 2,41 i 47) i tako je nastalo Tijelo načinjeno od živih ljudi koje se "...čistilo u kupelji vode uz pratnju riječi" (Ef 5,26). Crkva se obnavlja kao što se obnavlja sve živo jer ona je, na prvom mjestu, "Crkva Isusa Krista, Sina Boga živoga" (Mt16,16).

U tom svjetlu pokret obnove Crkve (*Restoration Movement*), nastao krajem XVIII. stoljeća, valja povijesno i teološki svrstati u niz drugih pokreta u povijesti Crkve koji su bili, ili nastojali biti, obnoviteljski, barem u svojem početku.

Kad želimo obnoviti neku staru građevinu, posežemo, ako je to dostupno, za prvotnim nacrtima. Kad obnavljamo Božju Crkvu, posežemo za Božjom riječju jer ona je Božji savršeni nacrt Crkve (Allen i Hughes, 1988). Njezina je svrha stvaralačka jer po svojem postanju proizlazi od Stvoritelja koji je riječju stvarao i stvorio sve što postoji. Možda je zato Biblija kroz povijest mnogima smetala: kao što svjetlo smeta onima koji u tami zlo rade (Iv 3,19-20), tako i svjetlost Božje riječi, koje bez kompromisa krči put Istini, nije bila uvijek dobrodošla i poželjna. Nije li Biblija tako često obavijana velom tajanstvenosti ili zakrivana stranim ili teško razumljivim jezikom? Ono što je Bog dao ovome svijetu kao "Pismo od Boga nadahnuo i korisno za pouku, za karanje, za popravljanje i odgajanje u

pravednosti” (2 Tim 3,16), bivalo je ogledalo u koje se Crkva nerado ogledala ili je pak ostajala svjetiljka sakrivena ispod posude.

Još krajem trećeg stoljeća car Dioklecijan izdao je carski proglas: “Uništiti sve što je kršćansko. Kod koga se nađe koji kršćanski spis ili predmet vezan uz tu vjeru, gubi sva građanska prava i oduzima mu se sva imovina.”

Ali istinu nije bilo moguće ugasiti. Samo četvrt stoljeća kasnije, kršćanstvom oduševljeni novi car, Konstantin, zapovijeda Euzebiju da pripravi pedeset prijepisa Biblije na trošak Carstva. Nekad progonjeni postali su sada cijenjeni građani. Biti kršćaninom postalo je poželjno. Na tisuće neobraćenih pristupalo je Crkvi. Ona je uslijed toga postala više svjetovna i politička institucija, nego onakva kakvom ju je utemeljio Isus Krist.

I nakon Konstantina bilo je vjernih vođa Crkve, kao što su Augustin i Jeronim na Zapadu, te Ivan Zlatousti (Krizostom) i Atanazije Aleksandrijski na Istoku. Bili su posvećeni kršćanskoj vjeri i bilo im je stalo do kršćanske subraće. Mnogi su kršćani živjeli dostojno Kristova poziva. Zlatna nit Crkve održala se kroz povijest.

No Biblija i dalje nekima nije dala mira. Povijest Crkve zapravo je niz manje ili više uspješnih pokušaja, unutar svakog pokoljenja, prizivanja k svijesti potrebe povratka standardima Božje riječi. Činjenicu nemalog broja kršćanskih konfesija i raznih pokreta nemoguće je pripisati buntovnoj čovjekovoj naravi, već u njima treba tražiti ono što svaka od tih struktura ima utkano u svojem pokliču: “Vratimo se Istini!”

Usporedno s tim pojavama oduvijek je bilo kršćana i zajednica koje su slijedile jedino nauk Božje riječi, predstavljajući na taj način izravan nastavak novozavjetne Crkve. Na taj se način ispunilo Isusovo obećanje po kojemu će njegova Crkva nadživjeti sve vremenite neprilike. Ti kršćani morali su se potajno okupljati jer ih je crkva na vlasti krvavo progonila. Njihovo nastojanje sastojalo se u tome da kao istinski učenici vjerno nasljeđuju Božju riječ. U crkvenoj povijesti (Broadbent, 1989) spominju se kao pavlicijani, bogumili, patareni (Dujchev, 2002) i sl. Tako su ih, naime, drugi nazivali (Šidak, 1975). Oni sami su se između sebe nazivali: Gospodinovi učenici, kršćani ili, jednostavno, braća. Često pak nisu imali nikakva imena. U predreformacijsko doba i za vrijeme reformacije zvali su ih “krštenicima” jer su se na temelju Kristova nauka držali načela biblijskog krštenja.

U srednjem vijeku bilo je nekoliko pokušaja reformiranja Crkve. Pokret obnove Crkve, dakle, počeo je davno prije Luthera. On je samo dobio puni zamah kad je Biblija, objavljena Božja riječ, našla put do mnogih tragatelja za Istinom.

“Unutar Rimokatoličke crkve mnoge su duše trpjele zbog prevladavajuće svjetovnosti i željele su probuđenje duhovnog života. Iste godine kad je papa Inocent II. proglasio križarski rat protiv južne Francuske gdje se širio pokret Petra Walda, jedan 25-godišnji mladić slušao je na misi Isusove riječi iz desetog pogla-

vlja Evanđelja po Mateju kako je Isus poslao dvanaestoricu apostola da propovijedaju - u njima je vidio put u obnovu koju je želio, a sam se osjetio pozvanim da propovijeda u krajnjem siromaštvu i poniženju. Od toga se razvio red fratara, franjevac, koji se naglo raširio po svijetu. Franjo je bio čudesan propovjednik, a njegova živahna i radosna narav privlačila je mnoštvo koje ga je dolazilo slušati. Godine 1210. otišao je u Rim s malenom skupinom svojih sljedbenika i dobio od pape – nerado dano – usmeno odobrenje svojih “Pravila”. Red se brzo širio i još za života Franje Asiškog (umro je 1226) podijelio u dvije frakcije, a oni koji su bili dosljedniji izvornom učenju Franje Asiškog, tzv. spirituali, bili su proganjani (četvorica su javno spaljena u Marseillesu 1318).

U drugom dijelu Europe Jan Hus (1372-1415), doktor teologije i snažni propovjednik, oduševljenik Augustinom i ispovjednik češke kraljice, pozivao je na povratak temeljnim istinama Božje riječi (Richardson, 1969). Govorio je i pisao češkim jezikom, pozivajući na razumijevanje Biblije. Umanjio je tako ovisnost Slavena od Teutona, što se rimskom rizničaru nikako nije sviđjelo. Kad je k tome dodao da je Kristova Crkva veća od zajednice Rimske crkve i da obuhvaća sve koji su kao i Petar priznali Krista Sinom Boga Živoga (“De ecclesia”, 1413) bio je ekskomuniciran, a daljnji slijed priče nam je dobro poznat. Izgorio je na lomači 1415. godine (Broadbent, 1989:94).

Erazmo Roterdamski (1469-1536) tiskao je Novi zavjet na grčkom, a kasnije i na latinskom s popratnim bilješkama i usporedbama (Ferguson i Wright, 1988). U kratko vrijeme (a ovdje govorimo o mračnom vijeku nepismenosti) samo je u Francuskoj prodano sto tisuća primjeraka. Zanimljivo je da Erazmo u uvodu Novoga zavjeta na grčkom jeziku piše:

“Da smo ga vidjeli vlastitim očima, ne bismo imali tako točno poznavanje Krista kakvo nam daju evanđelja koja opisuju njegovo naučavanje, iscjeljivanje, umiranje i uskrsnuće, kao da se odvija u našoj prisutnosti. Ako nam se bilo gdje pokažu otisci Kristovih stopala, mi kleknemo i klanjamo im se. Zašto radije ne poštujemo živu i dinamičnu sliku Krista u ovim knjigama!” (Broadbent, 1989:116)

Koje li snage u riječima renesansnog štovatelja objavljene Božje riječi, osobito ako pomislimo da i danas, skoro pet stoljeća kasnije, ima onih koji prihvaćaju crkvu kao instituciju, ali im smeta Biblija u bilo kojem obliku, naročito čitanom.

Nije čudno da je sam Martin Luther pred kraj života zapisao i ovo: “Ja sam samo poučavao, propovijedao, zapisivao Božju riječ. Ja zapravo nisam ništa učinio... Sve je učinila Riječ.”

Poklič “Sola Scriptura” bio je povijesno uvjetovan i opravdan. Kad danas govorimo o pokretu reformacije, pojavljuju se uvriježeni klišeji. Mnogi od njih postoje zbog neznanja i neobaviještenosti. Prosječni školovani čovjek vrlo malo zna o Martinu Lutheru i pokretu koji je potaknuo. Neki su zadovoljni time da znaju

da je Luther bio “prvi protestant”, da se “pobunio protiv crkve” i da je uzrokovao raskol koji traje do današnjih dana. Sve se mahom svodi na “pobunu, koje bolje da i nije bilo”, kako kažu neki.

Ali takvo je gledanje potpuno pogrešno i vrlo tendenciozno. Da bismo pravilno razumjeli što je Luther htio pozivom “Sola Scriptura”, valja se prisjetiti njegova životopisa (Ferguson i Wright, 1988). Kada netko upiše sveučilište u sedamnaestoj godini i dobije prvu diplomu za samo dvije godine, a odmah nakon toga i magisterij, i to na prestižnom Erfurtskom sveučilištu na početku šesnaestoga stoljeća, onda je riječ o vrlo talentiranom i obećavajućem mladiću. Takav je bio mladi Luther. Premda ga je otac Hans nagovarao da nastavi studirati pravo, Martin Luther napušta studij i odlazi, na veliko iznenađenje roditelja i prijatelja, u augustinsko sjemenište u Erfurtu gdje biva i zaređen za svećenika 1507. Luther je bio zadivljen Božjom riječju i njezinom snagom. Zato nije čudno što je nakon posjeta Rimu u studenom 1510. ostao zaprepašten raskorakom između učenja Božje riječi i života tadašnje crkve. Ali Luther nije reagirao naprečac. Svim je žarom prionuo studiju biblijske teologije te 1512. stekao doktorat i odmah potom mjesto profesora teologije u Wittenbergu. A onda je Božja riječ učinila svoje.

Martin Luther 31. listopada 1517. javno objavljuje 95 teza na vratima vitenberške crkve. One jesu, u punini značenja toga izraza, protest (ili prosvjed) protiv grubog nepoštivanja Božje riječi. Crkva kojoj je služio svećenik Luther i crkva koju je utemeljio Isus, bile su dvije potpuno oprečne tvorevine. Luther, dakle, nije zagovarao stvaranje neke nove crkve, nego je opominjao, ukazujući na korijen svega zla – neposlušnost Bogu!

Reformatori kao što su Luther, Zwingli i Calvin istinski su se trudili oko toga da dokinu rasap u kršćanskom svijetu. Pritom su se rukovodili Biblijom kao vrhovnim autoritetom, ali se ipak nisu odvažili na pokušaj da potpuno obnove Crkvu. Različite podjele i raskoli doveli su do stvaranja brojnih novih konfesija i denominacija.

Neki suradnici, odnosno suvremenici ovih reformatora, bili su dosljedniji. Među njima su bili Balthasar Hubmier, Hans Denck, Michael Sattler, Konrad Grebel, Felix Manz, Georg Blaurock, Jakob Hutter, Menno Simons i Kaspar von Schwenkfeld. (Durnbaugh, 1968) Zvali su ih anabaptistima. Oni sami zvali su se samo kršćanima i pred očima su imali samo jedan cilj – prvotnu Crkvu.

Biblija je smetala i nekim poznatim osobama kasnijih stoljeća. Filozof i pisac XVII. st. Francois Marie Arouet, poznatiji kao Voltaire, (Pomeau, 1969) samouvjeren je izjavljivao: “Za sto godina Biblija će nestati i nitko više neće mariti za tu knjigu!” Umro je 1778, a samo 50 godina kasnije, 1828, u njegovu kuću uselilo se Ženevsko biblijsko društvo koje je razaslalo milijune Biblija diljem svijeta.

Kršćani su oduvijek bili nadahnuti idejom o povratku izvornome. Kao rezultat toga moguće je pretpostaviti da im je stalna želja “čišćenje” od svega što ne

pripada izvornom kršćanstvu.

Obnova Crkve, dakle, postoji otkad i sama Crkva. Obnova nije, i ne može biti, jednokratni čin. Pokret reformacije Crkve nije započeo tek u srednjem vijeku, nego već na sam dan utemeljenja Crkve u Jeruzalemu. Oživotvorenje Kristove Crkve, na biblijskim načelima, u stvarnosti se pokušavalo postići na razne načine. Jedan način je bio učvrstiti crkvu u vlasti i moći. No težnja za osvajanjem vlasti i teritorija nije obnovila Crkvu.

Glavni pokušaj pokreta reformacije sastojao se u tome da se reformira Rimokatolička crkva, dok je Pokret obnove (Restoration Movement) još jedan kršćanski pokret, iz kojega su potekle Kristove crkve (Churches of Christ), Kršćanske crkve (Christian churches), Kristovi učenici (Disciples of Christ) i, u novije vrijeme, Međunarodne Kristove crkve (International churches of Christ). Taj pokret ima svoje začetke u osamnaestome stoljeću. Glavni cilj pokreta nije bio preoblikovati crkvu kakva je bila u tom povijesnom trenutku, već prije svega obnoviti novozavjetni obrazac bogoslužja i služenja Bogu.

Povijesna i društvena uvjetovanost za Pokret obnove Kristove Crkve

Od početka reformacije Biblija se počela, godinu za godinom, sve više čitati. Učestalo čitanje Pisama dovelo je do boljeg poznavanja Božje riječi. Što su ljudi više znali o Bibliji, manje su držali do ljudskih vjerovanja. U srcima mnogih javilo se pitanje: “Zašto se ne bismo vratili Bibliji i okončali s ljudski oblikovanim i naslijeđenim oblicima vjerovanja?” Broj kršćanskih denominacija neprekidno je rastao. Kako su se stalno pisale i prihvaćale nove knjige vjerovanja i ispovijedanja vjere, postalo je očito da reformacija nije uspjela obnoviti novozavjetno kršćanstvo u njegovoj potpunosti, čistoći i jednostavnosti. Pomnijim razmatranjem učenja Novoga zavjeta postajao je razvidniji grijeh raskola Crkve. Denominacijske podjele sprečavaju i stoje u suprotnosti s Kristovom molitvom za jedinstvo Crkve (Iv 17) i učenju rane Crkve, osobito apostola Pavla (1 Kor 1,10; Ef 4,4).

U Sjedinjenim američkim državama Pokret obnove naišao je na vrlo pogodno tlo. (Hughes, 1968) Utjecaj američkog poimanja pojedinca, posebice u donošenju odluka o Bogu, vjeri i spoznajnom, bio je idealna podloga Pokretu obnove. Individualizam i pojam države kao “vlade od naroda za narod”, dodao je toj ideji još više zamaha. Američki duh se snažno opirao svakom pokušaju da im vođe (bilo državni ili vjerski) propisuju kako se trebaju ponašati i u što trebaju vjerovati. Svaki je kršćanin neovisan i slobodan donositi odluke o vjeri utemeljene na Bibliji. Svakom zajednicom upravljaju starješine i đakoni – njezini članovi koje je izabrala ta ista mjesna crkva.

Često je i arogancija denominacionalnog vjerskog vodstva poticala potrebu

za obnovom Crkve prema biblijskom uzoru. Vjerski vođe nisu vjernike vodili, nego su njima vladali, donoseći konačne odluke o doktrini.

Kalvinistička doktrina o posvemašnjoj nasljednoj grešnosti odigrala je svoju ulogu u utiranju puta Pokretu obnove. Ideja da su svi ljudi rođeni grešni i da će malo dijete, ako umre, biti kažnjeno vječnom smrću u paklu, bila je odbojna. Neki su zbog te doktrine posve izgubili zanimanje za religiju; neki su odgovor na to potražili u učenju koje je bliže tumačenju Božje milosti.

S vremenom su se iskristalizirala osnovna načela pokreta koja uz male dopune i preinake još uvijek ostaju temeljna, a pripisuju se Campbellu i Stoneu, premda oni nisu bili jedini idejni začetnici.

Načela Pokreta obnove

1. Priznavanjem Krista kao najvišeg vjerskog autoriteta, a Novoga zavjeta kao jedinog pisanog uzora za vjeru i vjersku praksu, samo će po sebi dokinuti ljudske odredbe i vlast.
2. Važno je pravilno razlikovanje Staroga zavjeta od Novoga. Stari je zavjet kršćanima neprocjenjivo vrijedan kao temelj za razumijevanje Boga te Božje pravde i milosti, ali on se ne može koristiti za propisivanje kršćanskoga života, prakse i bogoslužja. Stari je zavjet pisan poglavito za Židove i pomno je opisao elemente židovskog bogoslužja. Kao takav ne opisuje kršćansku tradiciju i praksu. Novi zavjet, iako duboko ukorijenjen u nadahnuću Staroga zavjeta, opisuje jedinstvenu prirodu kršćanskog bogoslužja.
3. Novi zavjet sadrži obrasce bogoslužja. Iz novozavjetnih opisa bogoslužja mogu se prepoznati pet temeljnih čimbenika kršćanskog bogoslužja: molitva, pjevanje, Gospodnja večera, milodari i poruka iz Božje riječi.
4. Autonomija lokalne zajednice. Svako vijeće ili hijerarhijska struktura koja vrši vlast nad nekom drugom autonomnom skupinom kršćana smatra se nebiblijskim. Biblijski obrazac vodstva crkve sastoji se od starješina i đakona koji služe u svojim mjesnim crkvenim zajednicama i koje je ta ista zajednica izabrala i postavila.
5. Jedinstvo kršćana temelji se na dosljednom naučavanju Novoga zavjeta što Crkvu čini jednim, a ne razdvojenim tijelom. Prihvatanje Kristova vrhovnog autoriteta i njegova učenja trebalo bi biti jedina provjera pravovjerja i prava na članstvo.

Neka istaknuta imena Pokreta obnove

James O'Kelly (Piney) bio je metodistički propovjednik u Sjevernoj Karolini (SAD). Počeo se suprotstavljati episkopalnom obliku upravljanja u Metodističkoj crkvi. Inzistirao je na samostalnosti crkvene zajednice na lokalnoj razini, kao što je to nalazio u opisu crkava u Novom zavjetu. On i njegovi pristaše povukli su se iz Metodističke crkve u okrugu Surrey 1794. godine, naglašavajući sljedeće točke:

1. Valja koristiti isključivo ime "kršćanin".
2. Krist je jedina glava Crkve.
3. Biblija je jedini temelj.
4. Pojedinaac ima pravo na osobnu prosudbu i slobodu savjesti.

Dr. Abner Jones bio je istaknuti baptistički propovjednik u Vermontu, ali je ožalošćen sektaštvom 1800. godine istupio iz Baptističke crkve (Allen, 1993). Osni-vao je crkve koje su se trudile prakticirati bogoslužje prema novozavjetnom uzoru, čiji su se članovi nazivali "kršćanima", te su prihvaćali samo Bibliju kao pravilo svoje vjere i prakse.

Barton W. Stone bio je zbunjen jer je želio biti spašen, ali nije doživio nikakvo osobito duhovno iskustvo koje bi, kako su ga učili, trebalo biti dokazom da je "pozvan" (Allen i Hughes, 1988). Prijatelji iz Prezbiterijanske crkve poticali su ga da propovijeda iako nije imao poziv propovijedanja i nije u potpunosti prihvaćao Westminsteršku ispovijed vjere, temeljno vjerovanje Prezbiterijanske crkve. Godine 1803. bio je nazočan na suđenju Richardu McNemaru koji je izveden pred prezbiterij za državu Ohio jer je propovijedao suprotno službeno prihvaćenom ispovijedanju vjere. Stone i pet drugih propovjednika znali su da su krivi prema istoj optužnici, pa su se povukli iz Prezbiterijanske crkve. Osnovali su Springfieldski prezbiterij, ali su ga ubrzo raspustili jer su smatrali da nije biblijski utemeljen. Naveli su pet razloga za raspuštanje toga tijela u dokumentu pod naslovom: "Posljednja želja i oporuka Springfieldskog prezbiterija".¹ To je vjerojatno najvažniji dokument na temelju kojega su se oblikovali svi ostali proglassi i izjave Pokreta obnove.

---

¹ On, u originalu, glasi ovako:

1. *We will that this body die, be dissolved, and sink into union with the body of Christ at large; for there is but one body and one Spirit, even as we are called in one hope of our calling.*
2. *We will that our name of distinction, with its reverend title, be forgotten, that there be but one Lord over God's heritage and His name one.*
3. *We will that our power of making laws for the government of the church, and executing them by delegated authority, forever cease; that the people may have free course to the Bible, and adopt*

Ta deklaracija donijela je pet temeljnih načela, prema kojima i danas žive i djeluju Kristove crkve, nastale iz Pokreta obnove:

1. Postoji samo jedno Kristovo tijelo;
2. Treba zaboraviti na počasne nazive crkvenih vođa jer se čast iskazuje samo Bogu;
3. Svaki čovjek osobno i slobodno pristupa Bibliji i usvaja zakon duhovnog života u Kristu Isusu;
4. Svaka crkva treba sama odabrati propovjednika, financirati se tako da ne nadzire koliko daje koji pojedinac (na primjer, ne tražeći obvezatni desetak), primati članove, rješavati prijestupe i ne predavati svoje pravo samouprave nekoj drugoj osobi ili tijelu;
5. Bibliju treba smatrati jedinim vodičem za ulazak u Nebo.

James O'Kelly, dr. Abner Jones i Barton W. Stone ostavili su značajno životno i vjerničko djelo koje je moguće sažeti u pokliču za povratak novozavjetnom redu stvari. Svaki je od njih imao to na srcu, iako su djelovali odvojeno. Sve se to dogodilo mnogo godina prije pojave Alexandra Campbella kojega mnogi smatraju začetnikom Pokreta obnove. Čak i prije Alexandra, valja se upoznati s njegovim ocem, Thomasom.

Thomas Campbell rođen je u County Downu u Irskoj 1763. godine, a umro je 1854. godine u gradu Bethany, u američkoj saveznoj državi Virginia (Allen i Hughes, 1988). Bio je visokoobrazovan kako za crkvenu službu tako i za rad nastavnika u školi. U Ameriku se doselio iz zdravstvenih razloga. Počeo je propovijedati u Prezbiterijanskoj crkvi u Pennsylvaniji, ali je dijelio Gospodnju večeru i s pripadnicima prezbiterijanskih crkava koje su se odcijepile. Zato ga je prezbiterij kaznio. Na kaznu se žalio najvišoj instanciji Prezbiterijanske crkve, ali je njegova žalba odbačena i kasnije je progonjen. Povukao se iz te crkve i počeo neovisno propovijedati. Thomas Campbell je začetnik gesla Pokreta obnove: "Gdje Pismo govori, mi govorimo; gdje Pismo šuti, i mi šutimo!" U Campbellovu značajnom djelu od 30.000 riječi "Deklaracija i govor" (The Declaration and Address) obra-

---

the law of the spirit of life in Christ Jesus.

4. *We will that each particular church as a body, actuated by the same spirit, choose her own preacher, and support him by a freewill offering without a written call or subscription, admit members, remove offences; and never henceforth delegate her right of government to any man or set of men whatever.*
5. *We will that people henceforth take the Bible as the only sure guide to heaven; and as many as are offended with other books which stand in competition with it, may cast them into the fire if they choose, for it is better to enter into life having one book, than having many to be cast into hell. (White, 1971:203)*

loženo je shvaćanje Biblije i kršćanskog života. Taj se proglas može se sažeti u sljedeće četiri točke:

1. *Jedinstvo jedne Crkve*: Postoji samo jedna Crkva.
2. *Kršćansko zajedništvo kroz mjesne crkvene zajednice*: Moraju postojati odvojene, nezavisne, lokalne crkvene zajednice, ali među njima ne smije biti netrpeljivosti ni nesloge.
3. *Novi zavjet je okosnica zajedništva kršćana*: Od vjernika se kao dokaz vjerske pripadnosti ne smije zahtijevati ništa osim onoga što se nalazi u Novome zavjetu.
4. *Autoritet Novoga zavjeta*: Novozavjetni spisi su najviši pisani autoritet u svim pitanjima kršćanske vjere i prakse.

Alexander Campbell rođen je u Shane's Castleu u Irskoj 1788. godine, a umro je u gradu Bethany u američkoj saveznoj državi Zapadna Virginia 1866. godine. Prije nego se pridružio svojem ocu Thomasu u Americi, raspravljali su o vlastitim iskustvima i vjerovanjima, i zaključili da su došli do sličnih zaključaka. Ubrzo je postao vodeći pobornik Pokreta obnove. Bio je jedan od najistaknutijih poznavatelja Biblije. Uvijek težeći za istinom, održao je nekoliko javnih rasprava s vodećim vjerskim vođama. Zanimao se za obrazovanje kršćana i osnovao je koledž u Bethanyju kako bi mlade učio kršćanskom načinu života i razmišljanja. Nije sročio nikakvo službeno vjerovanje, niti je ustanovio kakvu organizaciju. Jedina mu je želja bila da otkrije kakvo je bilo novozavjetno kršćanstvo i da pokuša to isto ostvariti u svom vremenu.

U svibnju 1811. godine Thomas i Alexander Campbell osnovali su neovisnu crkvu od tridesetak članova u gradu Brush Run. Većina je članova bila krštena škropljenjem u ranom djetinjstvu. Neki su od njih promijenili svoje uvjerenje glede obreda krštenja i tražili da budu kršteni uronjenjem. Alexander još nije bio uvjeren da je krštenje djece nebiblijsko, sve dok ga smrt njegova najstarijeg djeteta nije suočila s tim pitanjem. Kao znanstvenik, poznavatelj grčkog jezika, počeo je proučavati izvorni tekst Novoga zavjeta kako bi to ispitaio. Ubrzo se uvjerio da je krštenje pokajanih vjernika jedini biblijski oblik krštenja. Također se uvjerio da grčka riječ za krstiti znači uroniti, i tako je prihvatio samo uronjenje (odraslih) vjernika kao biblijsko krštenje. Godine 1812. Thomasa, Alexandra i ostale članove njihovih obitelji krstio je uronjenjem jedan baptistički svećenik, uz dogovor da ne moraju imati nikakvo duhovno "iskustvo" kojim bi potvrdili svoje spasenje te da je jedina ispovijed koju moraju dati ista izjava koju je dao i Petar: da je Isus Krist, Sin Boga živoga (Mt 16,17-18). Takvo stajalište o krštenju još je više udaljilo Campbellove od prezbiterijanaca, ali ih je približilo baptistima. Campbellovi su se 1813. godine ućlanili u baptističko udruženje u Redstoneu (Redstone Baptist Association), pod uvjetom da mogu poučavati ono što su naučili iz Biblije. Iz toga

su se udruženja povukli 1816. godine. Pristupili su udruženju Mahoning Baptist Association 1823. godine, ali su na kraju prekinuli svaku službenu vezu s Baptističkom crkvom. Instrumentalna glazba izbačena je iz bogoslužja zato što se ne spominje ni u jednom opisu bogoslužja u Novome zavjetu, i tek je kasnije uvedena u kršćansko denominacijsko bogoslužje. Godine 1858. netko je na crkveni sastanak Kristove crkve, koja je još bila u povojima, donio harmonij, što je izazvalo veliko neslaganje. Taj je problem dosegao vrhunac odvajanjem Kršćanske crkve (Christian Church) i Kristove crkve (Church of Christ).

Pokret obnove, kao što vidimo, išao je stupnjevito i razvijao se u svakom razdoblju na drukčiji način, rješavajući goruće probleme svoga vremena. Kako su kršćanske zajednice djelovale autonomno, trebalo se uvijek vraćati na početak, na izvor – standardu Božje riječi, posebice Novoga zavjeta. Pokret obnove težio je savršenom, iako su svi bili svjesni da je savršeno nedostižni cilj. Ukupna povijest Crkve bila je najbolji svjedok činjenice da je obnova Crkve stalno nastojanje. Kao što nema savršenog živog tijela, tako nema ni savršene žive crkve. Biblija uči da je Bog svjestan te činjenice i da potiče i vrednuje nastojanje i ne očekuje nedostižne rezultate. Svetost nije stanje koje se postiže naporima svetoga življenja, nego stavom raskajana srca i Božjim darom posvećenja žrtvom rassetoga Isusa (1Pt 1,2).

Pokret obnove ima i dalje svoju prvotnu snagu i zamah. Crkve koje su nastale iz toga pokreta moraju uvijek i iznova, u svakom svom naraštaju proći isti put. Crkva se ne može naslijediti i ne može automatski prenijeti svoju "čistoću naučavanja" s jednog naraštaja na drugi. Biblijska činjenica o tome da Bog ima djecu, a ne unuke, govori u prilog stalnoj i neprestanoj obnovi Crkve, kao jednoga i jedinoga Tijela Kristova na zemlji.

Zaključak

Pokret obnove, poznat po svom izvornom nazivu kao Restoration Movement osvijetlio je važnu istinu o Crkvi Isusa Krista, koja jest i mora biti u svojoj biti, određenju i ustrojstvu – jedna. Crkva ne pripada čovjeku, nego je podložna i poslušna Bogu. Crkvom vlada i upravlja Bog, a nju nadziru i služe joj izabrani voditelji i to uvijek na razini mjesne crkvene zajednice. Poveznica među mjesnim crkvenim zajednicama je Duh Sveti koji se pokazuje u ljubavi i prihvaćanju. Razdori i zadjevica među crkvama rana su na Tijelu Kristovu.

Ništa što se izričito ne naučava u Novom zavjetu, bilo kao izravna zapovijed ili kao obvezujući uzor, ne smije se isticati kao vjersko učenje ili kao preduvjet članstvu i zajedništvu. U skladu s tim ništa što nije staro koliko i Novi zavjet ne smije se unositi u vjerski nauk i bogoslužje Crkve kako se zajedništvo među kršćanima ne bi uvjetovalo izvanbiblijskim elementima. Zaključci koji proizlaze iz biblijskih iskaza s pravom se mogu smatrati poukama iz Božje riječi. Oni su

pojedincu, kršćaninu, obvezujući utoliko što ga potiču na to da i sam vlastitim nastojanjem (molitvom potaknutom Božjom riječju) dođe do istih spoznaja.

O primanju u crkvenu zajednicu ne odlučuju ljudi, nego Isus Krist privodi sve one koji uviđaju svoje stanje izgubljenosti, spoznaju vjerom put spasenja po Isusu Kristu, obrate se, ispovijede vjeru u Gospodina i podlože mu se krštenjem. Mjesna zajednica ne smije prilikom primanja u zajedništvo postavljati nikakve dodatne uvjete, niti pak smije zanemariti ono što je spomenuto u prethodnoj rečenici.

Sve Gospodinove odredbe treba održavati upravo onako kako nam to pokazuje uzor prvotne Crkve u Novom zavjetu.

U cilju još boljeg razumijevanja Pokreta obnove, valja se prisjetiti nekih načela po kojima bi crkve proizašle iz ovoga pokreta trebale biti poznate. Ako to nije tako, onda to upućuje na činjenice da su neke crkve zaboravile (ili zanemarile) odakle su potekle.

Prvo, Kristovim crkvama treba biti strano sektaško ponašanje. Uvijek će postojati oni koji drukčije misle i vjeruju, kao i oni koji drukčije tumače biblijske tekstove. Kristove crkve su u početku pokreta bile poznate po geslu: “Mi nismo **jedini** kršćani, ali smo **jedino** kršćani!” Prema tom načelu crkvena zajednica nema pravo tvrditi: “Mi smo obnovili!”, nego radije isticati: “Obnavljamo!” Ne kaže: “Mi posjedujemo istinu!”, nego naglašava: “Tragamo za istinom i strpljivo se trudimo da je nađemo!”

Drugo, Bibliju treba čitati, razumjeti i primjenjivati kroz prizmu Novoga zavjeta. Nikakva druga literatura ne može zamijeniti snagu izvorne Božje riječi. Crkva, koliko god brojna bila, ne može odlučiti promjenu bilo kojeg dijela biblijskog naučavanja. Crkva ne može i ne smije prihvaćati neko drugo ime, čak i kad je ono povijesno uvjetovano, jer može imati ime samo onoga kome pripada. Dobro je imati na umu da je Crkva Kristova zaručnica (Ef 5,27). Dakle, još uvijek vrijedi geslo Pokreta obnove: “Nikakva knjiga osim Biblije, nikakvo vjerovanje osim Krista, nikakvo ime osim Božjeg imena!”

Treće, u Bibliji se nalazi čitava istina, ali u njoj se ne moraju nalaziti svi detalji za sve životne situacije i za sva vremena. U definiranju što je biblijsko, a što nebiblijsko, treba se držati načela iz Pokreta obnove: “Govorimo tamo gdje Biblija govori, a šutimo tamo gdje Biblija šuti!”

Četvrto, proces obnove Crkve neprekidan je i stalan. Crkva se ne obnavlja “zaleđivanjem biblijskog naučavanja”, nego stalnom obnovom temeljenom na novozavjetnom nauku i djelovanjem Duha Svetoga. Geslo “Nanovo gradimo novozavjetnu Crkvu u naučavanju, djelima i plodovima!”, treba ostati stalna okosnica Pokreta.

Peto, Crkvu čine ljudi i nesporazumi su dio čovjekove grešne i sebične naravi. Ljudi teško mijenjaju druge ljude i promjena treba početi na osobnoj razini, uz

Božje djelovanje. Stoga načelo: "U pitanjima vjere – jedinstvo! U pitanjima mišljenja – sloboda! U svim ostalim pitanjima – ljubav!", ukazuje na to da je obnova stalna potreba, kako pojedinca tako i crkve, a ne završen proces.

Literatura

- Allen, Leonard C. and Hughes, Richard T., (1998), *Discovering Our Roots: The Ancestry of Churches of Christ*, Abilene, ACU Press.
- Allen, Leonard C., (1993), *Distant Voices*, Abilene, ACU Press.
- Broadbent, E.H., (1989), *Jedna povijest crkve*, Zagreb, Kristova crkva Betanija.
- Dujchev, Ivan, (2004. 03. 24.), *I bogomili nei paesi Slavi*, <http://www.bulgaria-italia.com/bg/info/storia/bogomili.asp>
- Durnbaugh, Donald, (1968), *The Believer's Church: The History and Character of Radical Protestantism*, New York, Macmillan.
- Ferguson, Sinclair B. and Wright, David F., (1988), *New Dictionary of Theology*, Leicester, England, InterVarsity Press.
- Richardson, Alan, (1969), *Dictionary of Christian Theology*, London, SCM Press LTD.
- Piney, K., (2004. 03. 24.), *Life of Rev. James O'Kelly - Christian Church in the South - Restoration Movement*, <http://www.piney.com/RmOKXVII.html>
- Pomeau, R., (1969), *La Religion de Voltaire*, Paris.
- Hughes, Richard T., (1968), *Christian Primitivism as Perfectionism: From Anabaptists to Pentecostals*, Peabody, MA, Hendrickson Publishers.
- Šidak, Jaroslav, (1975), *Studije o "Crkvi bosanskoj" i bogumilstvu*, Zagreb, Sveučilišna naklada Liber, Biblioteka znanstvenih radova.
- White, Howard A., (1971), *The History of the Church*, Abilene, ACU Press.